

LJEPOTA TRADICIJE

Ča to resi moj Split

Pripremile: Gordana Mijaljica, odgojiteljica savjetnica

Tatjana Kljenak, odgojiteljica savjetnica

Je li moguće stajati čvrsto na Zemlji i letjeti do neslućenih visina? Isključuje li jedno drugo ili se nadopunjuje?

Svjedoci smo da je riječ u divnoj simbiozi koju ispisujemo u svakom djetetu dajući im krila i korijene . Korijeni služe za siguran let životnim prostranstvima. Djeca taj let čine još uzbudljivijim. Otvaraju stranicu za stranicom života cijeneći svoje vlastito poglavljje u kojem je obitelj, jezik, grad... sjećanja i običaji. Ljepota tradicije. To je svojevrsni sigurnosni pojas koji dijete veže i sa smiješkom i samopouzdanjem kaže : „Vezan sam, polijećemo!“

Dijete ima pravo upoznati kulturnu baštinu:

*Dijete ima pravo upoznati vlastito kulturno naslijeđe i na taj način graditi svoj kulturni identitet

*Baština je bogati izvor univerzalnih vrijednosti

*Uvažavanje vlastite kulture razvija poštovanje prema drugim kulturama, otvorenost i toleranciju

*Poznavanje vrijednosti i važnosti vlastite baštine zalog je njenog dalnjeg njegovanja, očuvanja i promicanja

SPLITSKA ČAKAVŠTINA JE DIO HRVATSKE KULTURNE NEMATERIJALNE BAŠTINE I UVRŠTENA JE U EUROPSKU KULTURNU NEMATERIJALNU BAŠTINU.

Svaki dijalekt ili lokalni govor ima svoje specifičnosti, svoje čari...

Splitske riči predstavljaju jezično bogatstvo kojim su govorili Splićani u prošlosti i taj govor trebamo čuvati kao lokalnu jezičnu baštinu grada Splita.

INICIJATIVA ZA OČUVANJE SPLITSKOG DIJALEKTA:

Udruga Marko Uvodić Spličanin i prof. Joško Božanić uputili su zahtjev Ministarstvu kulture da se splitska čakavština uvede u osnovne i srednje škole kao izborni predmet.

T.P. Marović „Ča triba govorit“

„*Šporki Roko*“

ŠPORKI ROKO

U našu kalu zvanu Dišpet
bija jedan mulac
ča nî jema rišpet

Ne samo da nikoga nî pozdravjâ
vengo ka' bi vode pija
nikomu nî nazdravjâ

A šporak je kâ prase bija
jerbo se prat nikad nî tija

Ni zmije ni zime ga nî bilo straj
i uvik mu je barenko jedna noga bila bosa
pa je jema kvintal sline ispo nosa
koju nikad nije trâ

I prozvaše ga – Šporki Roko
jer mu je sve bilo šporko:
ruke, noge, lice, a deboto i joko!

Ma tako je š njin bilo
samo dok je bija mali
a čin je ponarestâ
– postâ je kâ i ostali...

-prijevod spli'skih riči na standardni hrvatski jezik

* **ŠPORKO** - PRLJAVO

* **KALA / KALETA / KALETICA** – ULICA / MALA ULICA / ULIČICA

* **DIŠPET** - INAT

* **MULAC** - DIJETE,NESTAŠNO DIJETE

* **RIŠPET** - POŠTIVANJE

* **VENGO** - NEGO

* **DEBOTO** - ZAMALO

* **JOKO** - OKO

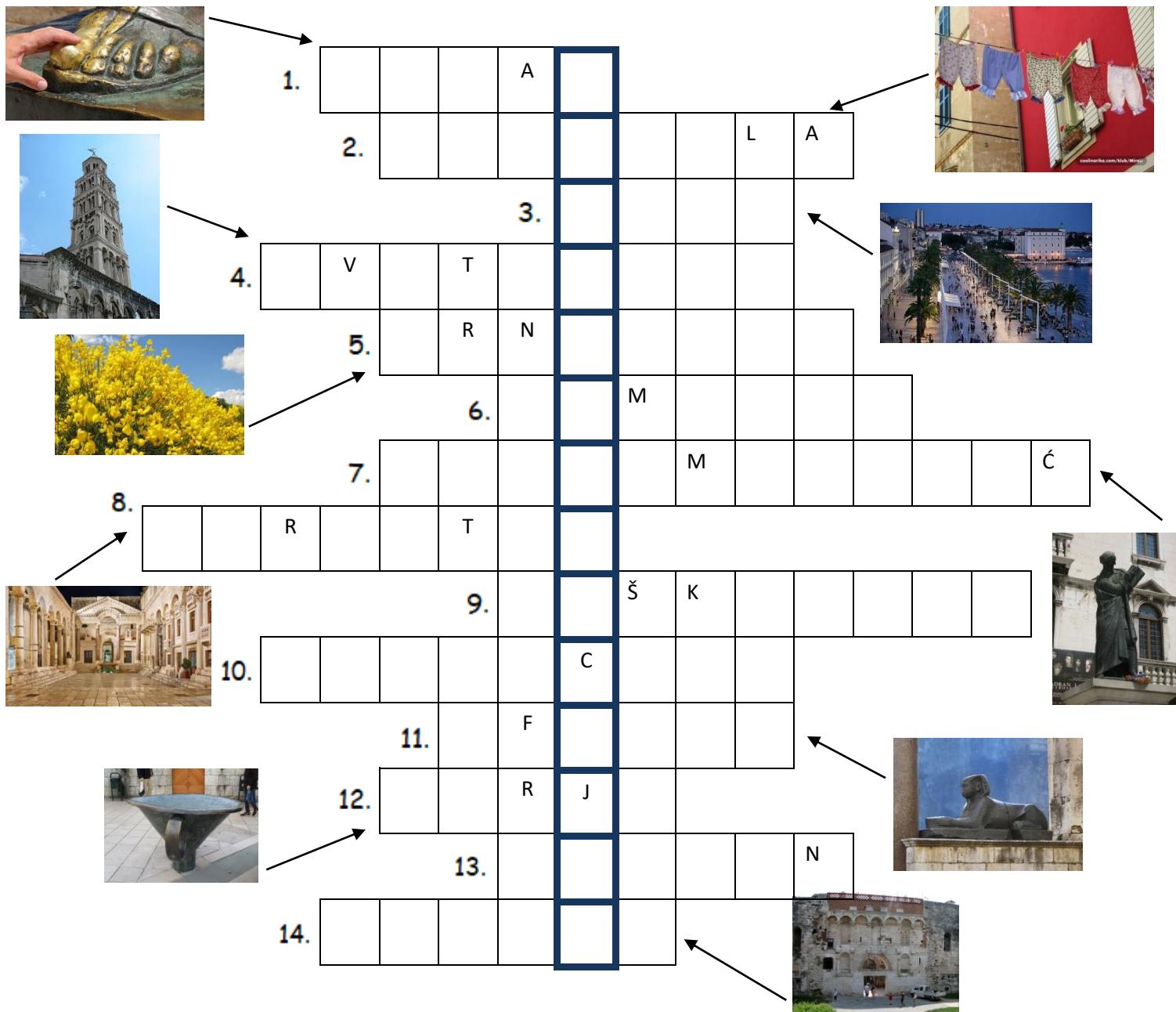
***STRAJ** - STRAH

***BARENKO** - BAREM

* **JEMA** - IMA

* **TRA/TRATI** – BRISATI

• KRIŽALJKA

RJEŠENJE: _____

- GRGURU NINSKOM DOTAKNEMO _____ I ZAŽELIMO ŽELJU
- KONOP ZA SUŠENJE ROBE RAZAPET IZMEĐU DVije KUĆE, NAMOTAN NA DVije KOLOTURE
- GLAVNA SPLITSKA ŠETNICA UZ MORE
- ZAŠTITNIK GRADA SPLITA
- GRMOLIKA BILJKA PO KOJOJ JE SPLIT, PO JEDNOJ OD TEORIJA, DOBIO IME
- DRUŠTVENA IGRA KOJA SE TRADICIONALNO IGRA NA RIVI ZA BLAGDAN SVETOG DUJE
- OTAC HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI KOJI JE NAPISAO „JUDITU“
- SREDIŠNJI TRG DIOKLECIJANOVE PALAČE ISPRED KATEDRALE SV DUJMA
- RIBARNICA NA SPLITSKOM NARJEČJU
- NAJPOZNATIJE SPLITSKE NOVINE- SLOBODNA _____
- EGIPATSKA ČUVARICA SVETOG MJESTA S LAVLJIM TIJELOM I GLAVOM ČOVJEKA
- FONTANA U MARMONTOVoj ULICI KOJOJ IZ „ŠIPKA“ TEĆE VODA
- BRDO, POLUOTOK I PARK ŠUMA U SPLITU
- GLAVNA VRATA DIOKLECIJANOVE PALAČE KROZ KOJA JE ULAZIO CAR

• OSMOSMJERKA

A U H J R P O B E Z Z I K Z T K J K U G
T D F G E Y M T G O J P P R I R L U S H
P B A L U N V F D R L E E J R O K K A K
C C C J E S I J A J G L Š Z A L Z A S E
V P K C Š P O R K I R O K O M A P L T V
L S I I R I I E H L P D A D O N I O P B
D F P R O H R P D I B F R D L C R J O K
K I K R S C S M R F O N I A A U J V S U
L N X N R H E E U R E B J L S N A S T V
E G A L I N D E O A P A A Z F V R K O U
P A B I V E V C H N Z L J J Z J C O L I
E P D V A Y S R G J V O B A G R T U E B
T D P L O M V C R E H T O V D T H S T T
U N A N M A E R M N J E V V D F O S V O
Š K S M A R E K R P A Š I N K A V D L M
A R V Z I M D F F R K M U D A N T E B B
D E V O H O P E R I S T I L N L I K I U
J Z R C H N J D C S G V D M U Z E J Č L
E I I E D T V S F K V A L E R I J A V A
D I O K L E C I J A N G A Ć A Ć A D E C

MUDANTE

BALUN

MARMONT

TIRAMOLA

MUZEJ

BIČVE

MARE KRPAŠINKA

ŠPORKI ROKO

PRISKA

POSTOLE

VALERIJA

PERISTIL

ĆAĆA

DIOKLECIJAN

SFINGA

RIVA

LANCUN

TOMBULA

PIRJA

PEŠKARIJA

FRANJE

KUKALO

KLEPETUŠA

BALOTE

TRADICIONALNE IGRE

Tradicionalne igre spadaju u jedno od najčišćih etnoloških naslijeđa koje se prenose s koljena na koljeno. Nastale su iz potrebe djeteta da se igra a imaju izvanrednu odgojnu vrijednost. Djeca su jako motivirana za sudjelovanjem u takvima igrama (posebice kad im je prenesu roditelji,djedovi,bake...a zatim je djeca prenose jedni drugima). Tijekom igre djeca istovremeno misle, govore, pjevaju, izvode pokrete, kreću se u prostoru, ponašaju se u skladu s pravilima i sve to čine uz veliku dozu veselja i uživljenosti.

• „JAPANEŽ“ (POGODI ZBROJ)

-Igra se najčešće u paru (može igrati i više igrača)

-Potrebno je imati tri sitna predmeta (školjkice, botuna, kamenčića, čepa, kovanice ...) za svakog igrača.

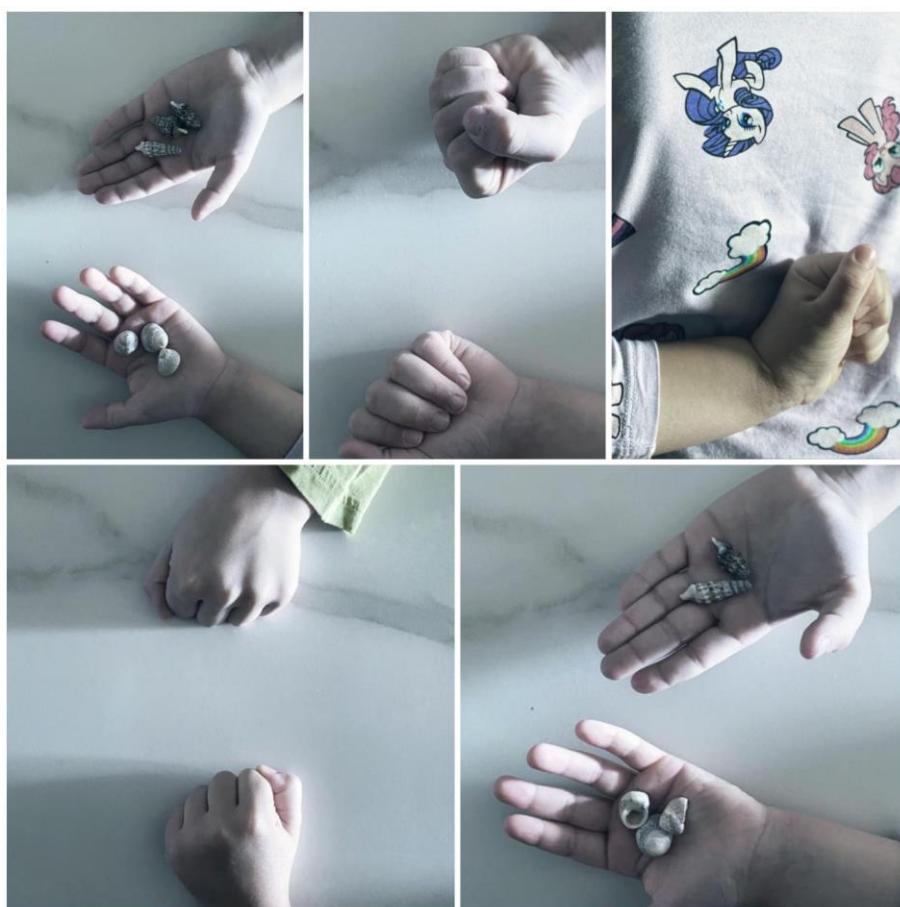
PRAVILA IGRE:

Igrači stoje jedan nasuprot drugome (ili u krug ako ih je više).

Svatko ima tri školjkice (botuna ili dr.) i sam odlučuje koliko će zadržati u jednoj ruci (skriveno u šaci: 0,1,2,ili 3) i tu šaku pruža prema igraču a drugu šaku s preostalim školjkicama skriva iza leđa.

Igrači pogađaju zbroj predmeta u šakama predviđajući koliko suigrač ima (u paru zbroj može iznositi od 0 do 6).

Kada svi kažu svoj "broj" šake se otvaraju i predmeti zbroje. Onaj tko pogodi točan zbroj dobiva 1 bod-punat, a igra se do 10 punata ili po dogovoru.

- Igre preuzete iz knjige **PAGAREŠTO IGRE IZ MLADOSTI** – Miljenko Vučanović - Meja
- „**NA PENJEVE**“

• **NA PENJEVE**

Naziv dolazi od talijanske riječi „pegno“ (zalogaj, znak, dokaz). Svaki igrač ima svoj penj koji može biti: kamenčić, kovanica ili neki drugi sitni predmet. Voditelj drži penjeve skrivene, uzima jedan – da se ne vidi – u ruku. Podigne ruku s penjom u šaci i upita: „Što zaslužuje ovaj penj?“. Sudac izriče presudu koja može biti – neka ide na zadnji kat i vrati se, - neka ide na balkon i zaviče „Ja sam lud!“, - neka poljubi Ankicu i sl.

Kasnije se po dogovoru mijenjaju uloge.

str. 49

• „NA PODMORNICE“

• NA PODMORNICE

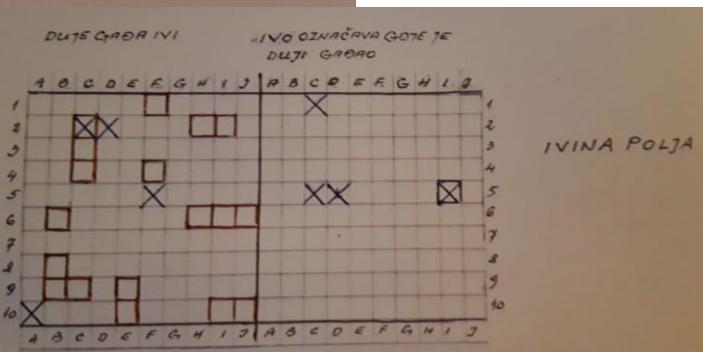
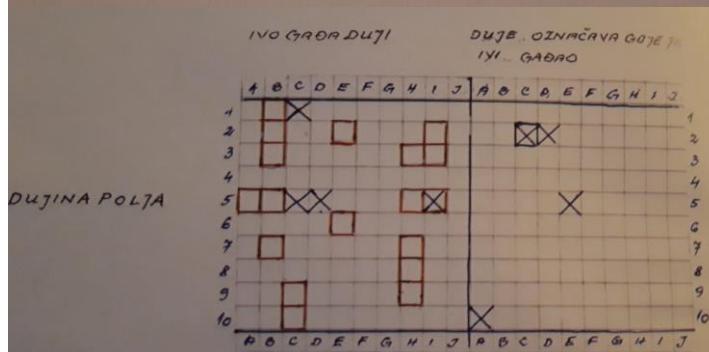
Pred sami rat 1941. u „Dječjem kutiću“ Novog doba objavljena je shema nove društvene igre „Pomorske bitke na papiru“. To se igralo za vrijeme rata pa sve do naših dana. Tu smo igru nazvali „na podmornice“

U igri sudjeluju dva igrača koji, svaki za sebe, nacrtaju dva kvadrata kojima su stranice dugačke po 10 kvadratića iz bilježnice za matematiku. Dužine tih stranica su označene brojevima od 1 do 10, odnosno od slova A do J. Unutar toga kvadrata se nacrti 3 broda po 3 kvadratića, 3 broda po 2 kvadratića i 3 broda od jednog kvadrata. To sve što je nacrtano suigrač ne smije vidjeti.

Tada se gađaju protivnički brodovi govoreći npr. 5-B. Ako se tom zgodom pogodi protivnički brod, suigrač kaže „Pogodio podmornicu od 1 (ili 2, 3) kvadrata“. Mora se kazati „Potopljen“ ako je brod u potpunosti pogoden. Tada isti igrač nastavlja gađati dok ne falije. Nakon toga počinje gađati suigrač itd. Onaj tko prvi „potopi“ sve protivničke brodove – taj je pobjednik.

Dok se gađaju protivnički brodovi označava se u praznom kvadratu gdje se gađalo. To isto čini i suigrač samo u onom kvadratu gdje su mu brodovi. Tako se označi kvadratić koji je već gađan.

Ova bi nam igra ponekad stvarala neprilike u školi jer bi je igrali za vrijeme nekog dosadnog nastavnog sata.

• „NA PILJKE“

• NA PILJKE

Ova igra je bila poznata kako u gradu tako i na selu.

Sudionika u igri je bilo od dva pa na više. Redoslijed igrača je bio kako bi se brzo javili. Onaj koji bi se prvi javio bacio bi 5 kamenčića – piljaka na zemlju tako da se rasprše.

1. Uzeo bi se jedan piljak u ruku i bacio u zrak i dok je piljak u zraku uzeo bi se drugi sa tla i uhvatio onaj u zraku. To se radi dok se ne skupe svi piljci sa tla.

2. Piljke se baca na zemlju kao u prvoj fazi. Uzima se jedan piljak koji se baca u zrak i dok je u zraku uzmu se još dva sa zemlje i uhvati se onaj u zraku. Na isti način se uzmu preostala dva sa zemlje.

3. Bacaju se piljci na zemlju. Jedan se baca u zrak i dok je u zraku uzima se u šaku jedan sa zemlje i uhvati se onaj koji je u zraku. Ponovno se baca piljak i skupe preostala tri i uhvati se onaj u zraku.

4. Bacaju se piljci na zemlju. Uzme se jedan i baci u zrak pa se skupe preostala četiri i uhvati onaj koji je u zraku.

5. Uzme se svih pet piljaka u šaku. Jednoga se baci u zrak a istovremeno preostala četiri spuste se lagano na zemlju te ih ponovno skupi zajedno s onim koji je u zraku.

Ako netko pogriješi nastavlja sljedeći igrač a ovaj čeka svoj red da može nastaviti ali opet iz početka. Pobjednik je onaj tko prvi završi sve ove radnje.

Nakon ovoga slijedi 6. faza ove igre koja se zove „na care“. Lijevom rukom napravi se prolaz (vrata) na tlu uz pomoć palca, kažiprsta i srednjeg prsta. Piljci se bace ispred vrata. Protivna strana ti odlučuje koji će piljak ići posljednji kroz vrata (to je onaj koji je obično najbliži vratima). Uzme se jedan piljak, baciš ga u zrak i ostala 3 svakog

pojedinačno guraš kroz vrata. To se može napraviti u nekoliko puta. Kod toga se ne smije dotaknuti zadani kamen-piljak. To se smatra greškom i taj igrač počinje iz početka. Posljednji piljak se mora iz prve ugurati u vrata i to je kraj igre.